

SURİYE- TÜRKİYE ÖNÜNDEKİ SU POLİTİKALARI

Jeofizik Yük. Müh. Dr. Hakan Çavaş (P.E)
BASE Bilim Kurulu Üyesi

Türkiye ile Suriye arasında 2026 yılına kadar resmi ve kapsamlı bir “su anlaşması” imzalanmış değildir. İki ülke arasındaki ilişkiler, özellikle Fırat ve Dicle nehirleri üzerinden yürüyen su diplomasisi, daha çok fiili uygulamalar, baraj işletmeleri ve dönemsel müzakerelerle şekillenmiştir. 2025–2026 döneminde gündemde olan anlaşmalar enerji ve güvenlik odaklıdır; su paylaşımı konusunda bağlayıcı yeni bir mutabakat bulunmamaktadır. Bu nedenledir ki! belirsizlikler içinde olan Suriye devlet yapılandırılmasında 14 Maddelik bir antlaşmanın izleyicisi iken nasıl olaylara doğrudan veya dolaylı olarak içine girdiğimiz zaman diliminde vatan menfaatleri nasıl korunacağı konusunda düşünme mecburiyetimiz vardır.

Genel Çerçeve olarak (2026’ya kadar), Resmi Su Anlaşmasının olmaması, 2025–2026 Gelişmelerinin çok hızlı ve değişken olması su diplomasisinin bölgesel güvenlik nedeni olması özelliğini korumaktadır.

- **Resmi Su Anlaşmasının olmaması**, Türkiye ile Suriye arasında Fırat ve Dicle sularının paylaşımı üzerine bağlayıcı bir anlaşma yapılmamıştır. Türkiye, 1987’de Suriye ile imzaladığı **Geçici Protokol** kapsamında Fırat’tan saniyede en az 500 m³ su bırakmayı taahhüt etmişti. Bu protokol hâlâ fiili referans noktasıdır, ancak kalıcı bir anlaşmaya dönüşmemiştir. Bu neden ile, **2025–2026 Gelişmeleri**; 2025 sonu ve 2026 başında gündeme gelen anlaşmalar daha çok **enerji ve güvenlik** odaklıdır. Örnek olarak, Türkiye ile Suriye’nin 2026’da **denizaltı enerji arama anlaşması** imzalamayı hedeflediği açıklanmıştır. Ancak açık kaynaklardan Suriye devlet sitelerinin olmadığı görülmektedir. Haberler Türkiye tarafından verilen bilgilere dayanmaktadır. Bu dönem içerisinde Suriye hükümeti ile SDG arasında yapılan anlaşmalar, petrol sahaları ve sınır kapılarının Şam yönetimine devrini içermektedir. Bu gelişmeler dolaylı olarak su yönetimini etkiler, çünkü Fırat-Dicle havzasındaki kontrol yeniden şekillenmiştir.

Su Diplomasisi Boyutu

- Türkiye’nin Fırat ve Dicle üzerindeki barajları (Atatürk, Keban, Ilısu) su akışını doğrudan etkiler.
- Suriye, özellikle Fırat üzerinden gelen suya bağımlıdır. Bu nedenle her yeni enerji veya güvenlik anlaşması, su diplomasisi açısından dolaylı riskler taşımaktadır.
- 2026 itibarıyla su paylaşımı konusunda yeni bir anlaşma yapılmamış, mevcut fiili düzenlemeler sürdürülmüştür. Belirsizlik ortamı Harekatlar sırasında yarım kalan Ayn-el Arap bölgesinin nüfusunun %98 nin Kürt olması ve Türkiye’de yürütülmekte olan Terörsüz Türkiye projesinin bölgenin yaşamında mutlak yerinin olduğu ve HDP’nin bu bölge için olan duyarlılığı ve Amerika’nın HDP ve PKK/SDG desteğinin burada olması göz önüne alındığı zaman Su kullanımının büyük bir koz olduğu aşikâr olmaktadır. Kozu elinde tutan Türkiye’dir. Kaldı ki Ayn-el Arap bölgesinin iki yanı Türkiye’nin kontrolündedir.

Kontrolü kaybetmemek adına Önemli Noktalar ve tespitler olarak,

- **1987 Protokolü:** Türkiye'nin saniyede 500 m³ su bırakma taahhüdü, hâlâ en önemli referans.
- **Kalıcı Anlaşma Eksikliği:** 2026'ya kadar su paylaşımı konusunda bağlayıcı bir anlaşma olmadığından konu açık koz durumuna gelmiştir.
- **Enerji ve Güvenlik Önceliği:** 2025–2026 anlaşmaları daha çok enerji aramaları ve SDG–Şam entegrasyonu üzerine yapılmıştır.
- **Diplomatik Risk:** Su paylaşımı konusu, Türkiye–Suriye ilişkilerinde hâlâ en kırılgan alanlardan biri olarak durmaktadır.

Risk ve Gelecek Perspektifi önlenebilir ve kazanım sağlayacak analiz programları adına;

- **Su Kıtılığı:** İklim değişikliği ve artan tarımsal talep, Fırat-Dicle havzasında su krizini derinleştirebilir.
- **Diplomatik Baskılar:** Uluslararası kuruluşlar, Türkiye'den daha fazla su bırakması yönünde baskı yapabilir.
- **Yeni Anlaşma İhtiyacı:** 2026 sonrası dönemde, enerji iş birliği yanında su diplomasinin de masaya gelmesi bekleniyor olması önemlidir. Bekleyip göreceğiz.

Konunun takip edilebilmesi için 1987 Protokolü'nün “**fiili referans**” olması şu anlama gelmektedir.

Türkiye ile Suriye arasında imzalanmış tek yazılı belge olan 1987 tarihli Geçici Protokol, Fırat Nehri'nden bırakılacak su miktarını düzenler. Türkiye, bu protokolde **Suriye'ye saniyede en az 500 m³ su bırakmayı taahhüt etmiştir.**

“Fiili Referansın” Anlamı

- I. **Resmi anlaşma değil, geçici düzenleme**
Protokol, kalıcı bir “su paylaşım anlaşması” değildir. Ancak başka bir bağlayıcı anlaşma yapılmadığı için hâlâ **uygulamada esas alınan tek belge** konumundadır.
- II. **Uluslararası hukukta zayıf bağlayıcılık**
Protokol, iki ülke arasında imzalanmış olsa da, kalıcı bir antlaşma statüsünde değildir. Bu nedenle uluslararası hukukta sınırlı bağlayıcılığı vardır. Yine de diplomatik görüşmelerde **referans noktası** olarak kullanılır.
- III. **Fiili uygulama**
Türkiye, baraj işletmelerinde su bırakma miktarını belirlerken bu protokolü dikkate alır. Suriye ise su diplomasinde sürekli olarak bu belgeye atıfta bulunur.
→ Yani, **resmi bir “su anlaşması” yoktur; 1987 Protokolü fiilen geçerli tek düzenleme olarak kabul edilir.**

Sonuç olarak, 2026 itibarıyla Suriye'nin su politikasında öncelik, iç savaş sonrası yeniden yapılanma sürecinde Fırat ve Dicle havzalarının güvenli, adil ve sürdürülebilir yönetimi olmalıdır. SDG–Şam mutabakatı sonrası petrol ve enerji sahalarının devri gerçekleşmişken, su kaynaklarının da merkezi bir stratejiye bağlanması hem iç istikrar hem de Türkiye ile ilişkiler açısından kritik hale gelmiştir. Türkiye'nin, bu politikaların içinde açık olarak nerede olduğu kamuoyuna açıklanması gerekliliği vardır. Bununla beraber; 1987 Protokolü, **Türkiye–Suriye su ilişkilerinde fiili referans** olmayı sürdürmektedir. 2026'ya kadar yeni bir bağlayıcı anlaşma yapılmadığı için, bu protokol hâlâ müzakerelerde ve diplomatik tartışmalarda **temel dayanak** olarak kullanılmaktadır. Ancak kalıcı bir anlaşma olmadığı için, her iki taraf da zaman zaman

protokolün uygulanması konusunda farklı yorumlar getirmektedir. Buda politikaların açık olmadığı anlamına gelmektedir.

Mevcut Siyasi Durum (2026)

- **SDG–Şam Mutabakatı (2025–2026):** SDG, toprak kayıpları sonrası petrol ve doğalgaz sahalarını Şam yönetimine devretti; bu süreçte su kaynaklarının kontrolü de yeniden merkezi hükümete geçti.
- **Ateşkes (Ocak 2026):** SDG ile Suriye ordusu arasında ateşkes ilan edildi; bu, su altyapısının yeniden inşası için fırsat yaratıyor.
- **Türkiye Faktörü:** Türkiye, Fırat ve Dicle üzerindeki barajlarıyla su akışını kontrol ediyor. Bu nedenle Suriye'nin su politikası doğrudan Türkiye ile diplomasiye bağlı.

SURİYE SU POLİTİKASINDA YAPILMASI GEREKENLER

1. Ulusal Su Yönetimi Reformu

Merkezi hükümetin kontrolüne geçen bölgelerde **su altyapısı (barajlar, sulama kanalları, içme suyu tesisleri)** hızla onarılmalıdır. Yerel yönetimlerle koordinasyon sağlanarak su dağıtımında adalet tesis edilmesi önemlidir.

2. Türkiye ile Su Diplomasisi açısından

1987 Protokolü'nün ötesine geçilerek **kalıcı bir su anlaşması** için müzakereler başlatılmalı. Türkiye ile ortak **debimetre ve izleme sistemleri** kurulmalı; su bırakma miktarları şeffaf hale getirilmeli. Tarım ve enerji sektörlerinde su kullanımına dair **ortak projeler** geliştirilmeli.

3. İklim ve Çevre Boyutu açısından,

Fırat ve Dicle havzalarında iklim değişikliğine uyum için **su tasarrufu teknolojileri** (damla sulama, akıllı sulama sistemleri) yaygınlaştırılmalı. Sulak alanların korunması için uluslararası fonlardan yararlanılmalı.

4. Bölgesel İş birliği açısından,

Irak ile üçlü mekanizma (Türkiye–Suriye–Irak) yeniden canlandırılmalı. Ortak havza yönetimi için **bilgi paylaşımı ve veri tabanı** oluşturulmalı. BM ve AB gibi uluslararası aktörler sürece dahil edilerek **su diplomasisi küresel güvenceye** bağlanmalı.

Dolayısı ile, Riskler ve Önceliklerin planlaması çok geç olmadan yapılmalıdır.

- **Risk:** Türkiye'nin su bırakma miktarını azaltması, Suriye'nin tarım ve içme suyu krizini derinleştirebilir.
- **Risk:** SDG ile ateşkesin bozulması, su altyapısının yeniden hedef haline gelmesine yol açabilir.
- **Öncelik:** Su yönetimi, enerji ve güvenlik kadar stratejik bir alan olarak görülmeli; diplomasi ve teknik kapasite birlikte geliştirilmelidir.

Türkiye'nin bu sorun karşısında 2026'da Suriye'nin su politikasında yapılması gerekenleri aşağıda sunulan maddeler halinde önerilen politikalarını geliştirmelidir.

1. **Altyapı onarımı ve ulusal su yönetimi reformu,**
2. **Türkiye ile kalıcı su anlaşması için diplomasi,**
3. **İklim uyumlu tarım ve çevre koruma,**
4. **Irak ve uluslararası aktörlerle bölgesel iş birliği.**

Türkiye'nin **su diplomasisi** ile Suriye'nin **yeniden yapılanma süreci** arasında doğrudan bağlantılar kurmak hem hidrojeolojik hem de politik açıdan çok güçlü bir analiz zemini sağlayacaktır. Bu entegrasyonu şekillendirebiliriz.

Bağlantı Noktaları olarak çalışmaların yapısının detayları;

1. Su Altyapısı ve Yeniden Yapılanma

Suriye'nin yeniden yapılanma sürecinde barajlar, sulama kanalları ve içme suyu tesisleri öncelikli yatırımlar arasında öncelik yaratmak için projeler üretmek, Türkiye'nin Fırat ve Dicle üzerindeki baraj işletmeleri, Suriye'nin bu altyapıların verimliliğini doğrudan etkili olması dayanaktır. Dolayısıyla, **Türkiye'nin su bırakma politikası**, Suriye'nin yeniden yapılanma projelerinin sürdürülebilirliğini belirleyen kritik bir dış faktör olarak planlaması hayata geçirilmelidir.

2. Tarım ve Gıda Güvenliği

Suriye'nin tarımsal üretimi, Fırat ve Dicle'den gelen suya bağımlı olması aynı zamanda Türkiye adına önemli bir fırsattır. Bu nedenle, Türkiye'nin su diplomasisi, Suriye'nin tarımsal yeniden yapılanma kapasitesini doğrudan şekillendiriyor ve şekillendirmelidir. Bu bağlamda, **su diplomasisi = gıda güvenliği diplomasisi** haline gelmektedir.

Tarım Havzaları

- Fırat Ovası (Rakka–Deyrizor hattı): Tahıl üretimi, pamuk ve buğday için en verimli alan.
- Haseke Bölgesi: “Suriye'nin tahıl ambarı” olarak bilinir; buğday ve arpa üretimi yoğun.
- Halep çevresi: Zeytin ve bağcılık.
- Şam ve Humus çevresi: Meyve ve sebze üretimi.

3. Enerji ve Hidroelektrik

Yeniden yapılanma sürecinde enerji üretimi için barajlar kritik öneme sahiptir, Türkiye'nin su bırakma miktarı, Suriye'nin hidroelektrik üretim kapasitesini doğrudan etkilemektedir. Bu yapıyı kurmaya çalışan paydaşlar Türkiye'nin, Bu nedenle enerji diplomasisi ile su diplomasisi iç içe geçmiş durumda olduğunun farkında olarak zaman zaman taviz vermekteler.

Barajlar

- Tabka (Euphrates/Al-Thawra) Barajı – Rakka: Suriye'nin en büyük hidroelektrik barajı.
- Tişrin Barajı – Halep/Rakka sınırı: Enerji ve sulama için kritik.
- Baas Barajı – Rakka: Daha küçük ölçekli ama stratejik.
- Bu barajlar Fırat üzerinde zincirleme enerji ve sulama sistemi oluşturuyor.

4. Diplomatik Risk ve İstikrar

Türkiye–Suriye ilişkilerinde su konusu hâlâ en kırılgan alanlardan biri olması belirsizlik ortamının 2012’den beri sürmesidir. Yeniden yapılanma sürecinde suyun adil paylaşımı, **iç istikrar** ve **bölgesel barış** için temel şartları sadece Suriye yönetiminin yapması mümkün değildir. Türkiye’nin diplomatik yaklaşımı, Suriye’nin yeniden yapılanma sürecinde uluslararası fon ve destek bulmasını kolaylaştırabilir ya da zorlaştırabilir. Bu tamamen Türkiye’ye danışılmadan yapılacak işlerin sonucu olacaktır.

Oluşabilecek durumların etkileri

<i>Türkiye’nin Su Politikası</i>	<i>Suriye’nin Yeniden Yapılanma Etkisi</i>	<i>Risk / Fırsat</i>
<i>Debi artırımı</i>	Tarımsal üretim ve enerji kapasitesi artar	Fırsat
<i>Debi azaltımı</i>	Tarımda su krizi, enerji üretiminde düşüş	Risk
<i>Ortak izleme sistemi</i>	Şeffaflık artar, uluslararası güvence sağlanır	Fırsat
<i>Anlaşma ihlali</i>	Yeniden yapılanma projeleri sekteye uğrar	Kritik Risk

Türkiye’nin su diplomasisi, Suriye’nin yeniden yapılanma sürecinde **altyapı, tarım, enerji ve istikrar** boyutlarını doğrudan etkiliyor olması nedeniyle su diplomasisi sadece teknik bir konu değil, aynı zamanda **yeniden yapılanma stratejisinin merkezinde yer alan bir politik araç** olması bölgesel stratejide suyun önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

